

kannalta oleellisiin ajattelijoihin — Friedrich Nietzscheen, Jacob Burckhardtiin ja Hayden Whiteen. Etenkin viimeksi mainitun *Metahistory* (1973) soveltuisi formalistisuudessaan mainiosti ongelman tarkemman käsittelyn lähtökohdaksi.

Kirjansa päätöslukuna Bljumbaum tarjoaa analyysiinsä nojautuen hypoteesin siitä, millaiseksi olisi muotoutunut Tynjanovin keskeneräinen parodiateoria (183-186). Jaan täydellisesti käsityksen Henri Bergsonin ja formalismin oleellisista yhteyksistä, joita muuten jo on tarkemmin käsitelty mainitsematta jäänyt Aage Hansen-Löve (1978, 200-207), mutta siitäkin huolimatta luku vaikuttaa minusta oudosti sijoitetulta. Hypoteesi olisi luontevaa aluksi esitellä ja sitten todistaa tai kumota, ja luulen tekijän kuulleen tästä ideasta myös opettajiltaan, jotka hän työnsä johdannossa mainitsee (22). Niinpä vaistoan työn lopetuksessa pyrkimystä tavanomaisesta poikkeavaan ratkaisuun, mikä pyrkimys säteilee myös työn alkupuolelta. Johdannossa Bljumbaum ei

niinkään syvenny oman työnsä kysymysten asetteluun tai tutkimustilanteen esittelyyn, kuin venäläisen filologian historiallisten ja nykyisten trendien erittelyyn. Kenties nämä mietteet, varsinkin kun ne tuntuvat hieman lukijakuntaa karsivilta, olisivat paremmin sopineet julkaistavaksi aikakauslehdissä.

Joka tapauksessa Arkadi Bljumbaum on kirjoittanut ehdottoman asiantuntevan, kiinnostavan ja suurimmaksi osaksi moitteettoman väitöskirjan, jonka puolustaminen Helsingissä osaltaan jatkaa venäläisen yliopiston näkyvyyden lisääntymistä venäläisen kirjallisuuden tutkijoiden kansainvälisellä areenalla.

Lähteet:

Hansen-Löve, Aage (1978), *Der russische Formalismus*. Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften.
Tynjanov, Juri (2001), Elokuvan perusteista. — Pesonen, Pekka ja Suni, Timo (toim.) *Venäläinen formalismi: Antologia*. Helsinki: SKS.

Timo Suni

Jälkisosialistisen Viipurin uudelleenrakentuminen

Riitta Kosonen: *Governance, the Local Regulation Process, and Enterprise Adaptation in Post-Socialism: The Case of Vyborg*. Helsinki, 2002, Helsinki School of Economics, A-199.

Riitta Kosonen Viipurin jälleerakentumista yritysten näkökulmasta käsittelevä väitöskirja tarkastettiin Helsingin kauppa- ja kauppakorkeakoulussa kuluvaan vuoteen kesäkuussa. Tilaisuudessa kustoksena toimi professori Jarmo Eronen ja vastaväittäjänä professori Markku Tykkyläinen. Väitöskir-

jassaan Kosonen tutkii Venäjän transiitiosprosessia tarkastelemalla yritysten sopeutumista ja selviytymisstrategioita jälkisosialistisessa Viipurissa. Näitä toimintamalleja Kosonen selittää regulaatioteorialla, jonka avulla hän analysoi yritysten mukautumista markkinatalouteen.

Itse transiitio-käsite ei Kososelle kelpaa, koska käsite näkee Venäjän muuntumisen sosialistisesta järjestelmästä markkinatalouteen liian lineaarisena ja historiatonana. Kosonen puhuu mieluummin transformaatiosta, joka

hän mukaan huomioi paremmin sosialistisen perinnön sekä prosessin vaihtelut, jotka näkyvät virallisten ja epävirallisten instituutioiden sisällöissä. Käsitevalinta on perusteltu, koska — niin kuin Kosonen tuo tutkimuksessaan esiin — paikallistason rakennemuutos on toteutunut pikemminkin instituutioiden mukautumisena kuin äkkinaisenä murroksena.

Kosonen pyrkii yrityshaastatteluiden avulla analysoimaan viipurilaisten yritysten selviytymisstrategioita ja näiden myötä luokittelee yritykset kuuteen eri tyyppiin. Tutkimusaineisto sisältää 40 yritystä, joita Kosonen tarkastelee sekä primäärisin (haastattelut) että sekundäärisin (sanomalehdet) lähtein. Tutkimusaineisto ja -metodit ovat yksinomaan kvalitatiivisia, mikä on järjevä ja perusteltu valinta, mutta aineiston olisi toivonut antavan mahdollisuuksia myös tilastollisiin tutkimusmenetelmiin.

Itse tutkimuskohteen valintaa Kosonen ei juuri perustele, mutta tuo kylläkin esiin Viipurin erikoisuuteen sosialismin aikana. Kaupunki oli perifeerinen ja historian (sodan jälkeisille uusille asukkaille), minkä lisäksi Viipurille muodostui vahva sotilaallinen luonne rajan läheisyyden ja aseellisuuden takia. Näin ollen tutkimuskohteeksi olisi voinut valita myös vertailukaupungin, joka edustaisi pidempää sosialistista (Viipurin sosialistinen kausi kesti vain vajaa 50 vuotta) ja venäläistä (sodan jälkeen vuonna 1944 kaupunki evakuoitiin lähes tyhjäksi) perinnettä. Tämä olisi tuonut lisäperspektiiviä tutkimukseen ja kertonut myös mahdollisista eroista venäläisten yritysten selviytymisstrategioissa maantieteellis-historiallisissa konteksteissa.

Väitöskirjan suurimmat ansiot löytyvät tutkimuksen teoreettisesta osasta. Kosonen tuo an-

siokkaasti makrotason transitioteoriat paikallistasolle. Tutkimuksen käsitteellinen työkalu perustuu Ash Aminin ja Nigel Thriflin institutionaalisen tiheyden käsitteeseen, joka tarkastelee paikallistalouksien vuorovaihtusverkostoja ja niiden käytäntöjä. Teoreettisena kehikkona on regulaatioteoria, joka korostaa talousjärjestelmien perustuvan ristiriitaisiin sosiaalisiin prosesseihin ja niitä tukeviin instituutioihin. Regulaatioteoria, kuten monet muutkin transitioteoriat, pohjaavat 1970-luvun markkinatalouden kriisistä saatuihin kokemuksiin, mutta tutkimuksen erityisansiona on sosio-ekonomisten prosessien tarkasteleminen no. paikallistasolla. Kosonen seilitteää teorian avulla viipurilaisten yritysten paikallisia toimintamalleja jälkisosialistisessa murroksessa, mitä länsimaiset tutkijat eivät ole aiemmin juurikaan tehneet.

Kosonen käyttää Viipurin talousjärjestelmän ilmentymistä hybridi-nimitystä, koska toimijoiden strategiana on sopeutua uuteen toimintaympäristöön, mutta niiden itse toimintatavoissa yhdistyvät sosialistiset ja markkinataloudelliset piirteet. Yritykset Kosonen jakaa kuuteen eri tyyppiin niiden kohtaloiden ja strategioiden perusteella: lamaantajat, selviytyjät, rakentajat, riitelijät, neutraalit ja opportunistit. Tämän lajittelun avulla Kosonen analysoi myös eri yritystyyppien vaikutusta paikallisen tuotannon ja kulutuksen kehitykseen. Kosonen linkittää mielenkiintoisella tavalla Viipurin tapauksen länsimaisiin perifeerisiin rakennemuutoksiin. Syrjäisten yhdyskuntien menestyminen ei enää välttämättä vaadi julkishallinnon subventioimia teollisuustyöpaikkoja, vaan esimerkiksi norjalaisen Sogndal pikkukaupungin talouden kehittyminen perustuu paikallisen jalkapallo-

joukkueen menestyksen mukanaan tuomiin seurannaisvaikutuksiin. Vastaavia ei-teollisia perifeerisiä kasvukaupunkeja löytyy myös esimerkiksi Venäjältä (Apatiitti) ja Islannista (Akureyri), joiden kehityksen veturina on tutkimusyliopisto.

Väitöskirjan Viipurin historiasta kertova osa on niin ikään mielenkiintoinen. Kosonen kuvaa sodan jälkeen lähes aavekaupungiksi muuttuneen Viipurin uudelleen asuttamista moninaisine ongelmineen, sosialismin rakentamista sekä jälkisosialismin aikaa, johon kuuluu myös yllättäen pyrkimys hakea paikallisidentiteettiä kaupungin suomalaisesta

historiasta. Kosonen sitookin tutkimuksensa osaksi Suomessa käytävää Karjala-keskustelua, johon väitöskirja antaa kuitenkin suhteellisen vähän lisäaineksia. Sen sijaan tutkimuksen ehdottomana ansiona on makroteorioiden ja -käsitteiden työstäminen paikallistasolla. Tämän takia onkin toivottavaa, että kirja käännettäisiin venäjäksi, koska tutkimus antaisi erinomaisen työkalun venäläisille tutkijoille viimeaikaiseen talousmaantieteelliseen käsitteistöön ja teorioihin, mikä osaltaan helpottaisi tieteellistä vuoropuhelua.

Vesa Rautio

Venäjä ei voi maantieteelle mitään

Antti Helanterä ja Veli-Pekka Tynkkynen: Maantieteelle Venäjä ei voi mitään. Helsinki: Ajatus Kirjat, 2002.

Venäjä ei voi maantieteelle mitään, väitetään Gummerus Kustannuksen uusimman Ajatuskirjan nimessä. Väitteen takaa löytyvät FL Antti Helanterä ja FM Veli-Pekka Tynkkynen, jotka ovat Venäjään perehtyneitä maantieteilijöitä. Helanterä ja Tynkkynen ovat uudessa kirjassaan yhdistäneet ajatuksensa Venäjän maantieteen ongelmallisuudesta Ajatus Kirjasarjalle ominaiseen helposti purtavaan poleemiseen muotoon.

Tekijöiden mukaan Venäjä on rikas maa, ainakin kartalla, mutta maan historialliset (poliittiset) prosessit ovat vinouttaneet rikkauksien hyödyntämisen. Tekijät käsittelevät maantieteellisen kehityksen vinoumia eri näkökulmista. Käsitellyiksi tulevat Venäjän laajentuminen, venäläinen asutusrakenne ja aluesuunnittelu, Venäjän sisäinen integraatio, ym-

päristökysymykset, Venäjän maatalous ja elintarviketuotanto sekä Venäjän rooli maailmantaloudessa ja Venäjä geopolitiikassa. Näiden teemojen kautta luvataan vastata hajanaisiin, länsimaissa heränneisiin kysymyksiin, kuten ”miksi Venäjällä asutaan ruuhkassa keskellä äärettömyyttä?”, ”Miksi Venäjä näytti olevan hajoamassa ja onko se?”, ”Onko Venäjällä elintarvikepula?” ”Muuhiiko Venäjällä ympäristökatastrofinen aikapommi?”, ”Miksi valtavienergiavarojen ääressä palellaan?” ja ”Miten Venäjä integroituu globalisoituvaan maailmaan?”

Tekijät vastaavat näihin kysymyksiin esittämällä niistä omat tulkintansa ja siten tarjoavat suurelle yleisölle yhden kiinnostavan näkemyksen viime vuosien ristiriitaisuuksista. Maantieteilijän näkökulmasta mieleen herää kysymys teemojen valinnasta. Tällaisenaan kirja toimii etenkin yleistajuusena esityksenä eräistä Venäjällä silmiin pistävistä ilmiöistä. Mikäli kirjalla taas tavoit-